

דף ה'

משנה

הורו וע' קהל או רובם ע"פ מביאים פר ובע"ז פר ושעיר דר"מ בית דין מביאים פר ולא הקהל. ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, שנים עשר שבטים מביאין שנים עשר פרים. ובעבודת כוכבים, מביאין שנים עשר פרים ושנים עשר שעירים. מפני שכל שבט ושבט נקרא קהל, והצבור מביאים פר, ולא בית דין. רבי שמעון אומר, שלשה עשר פרים, ובעבודת כוכבים שלשה עשר פרים שלשה עשר שעירים, פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לבית דין.

עשו ז' שבטים או רובם ע"פ מבי' הורו בית דין ועשו על פיהן⁵³ שבעה שבטים פר ושעיר דר"מ או רובו של כל שבט ושבט משבעה שבטים, מביאין פר. ובעבודת כוכבים מביאין פר ושעיר, דברי רבי מאיר⁵⁴. רבי יהודה אומר, שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים, ושאר שבטים אף אלו שלא חטאו, מביאין פר על ידיהם⁵⁵. רבי שמעון אומר, שמונה פרים, ובעבודת כוכבים שמונה פרים ושמונה שעירים, אחד לכל שבט ושבט, ואחד לבית דין.

הורו בית דין של אחד מן השבטים ועשה אותו השבט על פיהם, אותו שבט הוא חייב, ושאר כל השבטים פטורין, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד. שנאמר: "וְאֵם כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ" ולא עדת אותו שבט.

גמרא

הורו וידעו שטעו וטעו מה הורו הגמרא מביאה את מה ששנינו בברייתא, בית דין שידעו שהורו וטעו במה שהורו, שאינם יודעים אם הורו על החלב או על הדם. אינם חייבים פר, שנאמר:

53 וכגון שהם רובם של ישראל. רש"י.

54 ר"מ סובר שבית דין מביאים פר ולא צבור. רש"י.

55 כלומר פר לכל שבט ושבט, ואמרו בגמרא שמה שר' יהודה א' שבעה לאו דוקא, והוא הדין לשבט אחד שחטא ע"פ הוראת בית דין הגדול. ששאר השבטים שלא חטאו מביאים על ידיהם פר פר. ורבי יהודה אמר שבעה אגב מה שרבי מאיר אמר שבעה, שצריכים רוב ממש. רש"י.

”וְנוֹדְעָה הַחֲטָאֵת“ ולא שיודעו החוטאים. ואף על גב שעשו בהוראה, מפני שצריך שיברר להם אותו חטא שעשו בהוראה.

ר"א חטאו ד' שבטים מביאים ד' "אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ" אם חטאו שני שבטים פרים והשאר מביאים ע"י פ' מביאים שני פרים. חטאו שלשה מביאים שלשה. או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאים שני פרים, חטאו שלשה מביאים שלשה? תלמוד לומר "הִקְהַל" הקהל חייב, וכל קהל וקהל חייב. כיצד? חטאו שני שבטים שני פרים, חטאו שבעה מביאים שבעה. ושאר שבטים שלא חטאו, מביאים על ידיהם פ'. לכך נאמר "קְהַל" לחייב על כל קהל וקהל דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, שבעה שבטים שחטאו מביאים שבעה פרים, ובית דין מביאים על ידיהם פ', שנאמר למטה 'קהל' "וְנוֹדְעָה הַחֲטָאֵת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הִקְהַל", ונאמר למעלה 'קהל' "וְיַעֲלֶם דְּבַר מַעֲיַנֵי הִקְהַל". מה למעלה בית דין עם הקהל, אף למטה בית דין מקריבים עם הקהל.

רמ"א ב"ד מביאים הם פטו' רשב"א או' רבי מאיר אומר, שבעה שבטים שחטאו חטאו ו' והם רובו או ד' מביאים פ' בית דין מביאים על ידיהם פ', והם פטורים. כמו ש' קהל' האמור למטה הוא בית דין ולא צבור, שההוראה תלויה בבית דין. אף 'קהל' האמור למטה הוא בית דין ולא צבור. רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו, חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינו רובו של קהל, מביאים פ'.

רב יהודה אמר בשם רב, ויש אומרים רבא אמר שהברייתא שאומרת, ונודעה החטאת ולא שיודעו החוטאין אינה כרבי אליעזר. שאומר במשנה במסכת כריתות, שאם היו לפניו חלב ונותר ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה חייב חטאת, ורבי יהושע פוטר. ושנינו בברייתא, אמר רבי אליעזר מה נפשך אם חלב אכל חייב, ונותר אכל חייב⁵⁶. וגם כאן רבי אליעזר יסבור ממה נפשך אם אכלו חלב בהוראה, ואם אכלו דם בהוראה מביאים פ'⁵⁷.

רב אשי אמר, אפשר לומר שהברייתא היא כרבי אליעזר. כיון שכאן

56 אמר לו רבי יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה עד שיודע לו במה חטא. רש"י.

57 תוס' שואלים שם בין בחלב בין בנותר מביא אותו קרבן. אבל הקרבן בעבודת כוכבים אינו שוה לקרבן כשהורו ואכלו חלב. וצ"ל שידעו שלא מדובר אלא בעניינים שקרבנם שוה כעין חלב ודם כמו שפרש"י. תוס'.

כתוב "וְנוֹדְעָה הַחֲטָאֵת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ" שיודע להם החטא שחטאו עליו על פי בית דין. שואלת הגמרא, הרי גם שם כתוב "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה" עד שיודע לו במה חטא? עונה הגמרא, שמשם ממעטים מתעסק, "אֲשֶׁר חָטְאוּ בָּהּ" פרט למתעסק בשבת⁵⁸.

לר"י כתובים ד' קהלים מבררת הגמרא, מהו טעמו של רבי יהודה?

מפני שמרבים ממה שכתוב פעמיים "הַקְהָל" ולא נכתב "קְהָל" הרי כאן ארבעה⁵⁹, ללמד שאחד לחייב על כל קהל וקהל, על כל שבט ושבת. אחד שהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל. ואחד לגרירה, ששאר השבטים שלא חטאו נגררים אחר החוטאים ומביאין על ידיהם פר, ואחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו של השבט.

לר"ש כתובים ג' קהלים ור"מ לא ולרבי שמעון כתובים שלשה, 'הקהל' 'קהל' 'קהל' דורש "הקהל" מפני שבכתוב "מַעֲיִנֵי הַקְהָל" לא

דורשים שנים שהרי כך הוא דרך הכתוב⁶⁰. אחד לחייב על כל קהל וקהל, ששבט אחד נקרא קהל. והשנים האחרים נותרים לדרוש גזירה שוה. נאמר למטה "הַקְהָל" ונאמר למעלה "הַקְהָל" מה להלן בית דין עם הקהל אף כאן בית דין עם הקהל. ורבי מאיר לא דורש "קְהָל" "הַקְהָל", וכתובים שני פעמים, מאחד לומדים שבית דין הוא שמביא את הפר. שנאמר למטה קהל ונאמר למעלה קהל, מה להלן הוא בית דין ולא צבור אף כאן בית דין ולא צבור.

ורשב"א לומד מהוראה של ע"ז ומהו טעמו של רבי שמעון בן אלעזר? בהוראה

של עבודת כוכבים כתוב "וְהָיָה אִם מַעֲיִנֵי הָעֵדָה נִעְשְׂתָה לְשִׁגְגָה", "מַעֲיִנֵי" מקצת ואפילו אם מיעוט חטאו מביאים פר ושעירה. וכתוב "וְנִסְלַח לְכָל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרַם הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה" לומר שמביאים קרבן גם אם הרוב חטאו שרובו ככולו, אבל לא כשהמיעוט חטאו. אם עשו ששה שבטים והם

58 כגון שנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר שפטור, אבל המתעסק בחלבים ובעריות חייב שכן נהנה. רש"י.

59 לא מנה כאן את "חטאת הקהל" שאינו כתוב לא בהוראה ולא בהקרבה. רש"י.
60 כמו שהאנשים אומרים 'מעניו של פלוני' כך אומרים כאן 'מעני הקהל', מעינים של קהל. אבל ב'והקריבו הקהל' דורשים שני דברים, שהיה אפשר לכתוב 'והקריבו קהל' והרי כאן ג'. רש"י.

רובו של קהל, או שבעה אף על פי שאינם רובו של קהל חייבים⁶¹.

אביי א' "מעייני העדה נעשתה בשגגה" שואלת הגמרא, מניין רבי שמעון ורבי מאיר שדורשים שני קהלים לגזירה שוה, רבא א' "כי לכל העם בשגגה"

לומדים שהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל? אמר אביי, שכתוב "וְהָיָה אִם מַעֲיַנֵי הָעֵדָה נַעֲשְׂתָה לְשִׁגְגָה" שתעשה לשגגה על ידי אחרים, על ידי הוראת בית דין, שהוראה תלויה בבית דין. רבא אמר, מהכתוב "כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה" שיהיו כולם תלויים בשגגת הקהל ובית דין, הוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל. ואם התורה היתה כותבת "וְהָיָה אִם מַעֲיַנֵי הָעֵדָה נַעֲשְׂתָה לְשִׁגְגָה" היינו אומרים שאפילו אם מיעוט חטאו מביאים פר. ולכן כתוב "כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה". ואם היה כתוב רק "כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה" היינו אומרים שלא מביאים פר עד שביט דין יעשו עם הצבור. ולכן כתוב "וְהָיָה אִם מַעֲיַנֵי הָעֵדָה נַעֲשְׂתָה לְשִׁגְגָה" שתעשה שגגה על ידי אחרים, שרק ההוראה תלויה בבית דין. ואין להקשות שהכתובים האלה כתובים בעבודת כוכבים מפני שלומדים גזירה שווה "מעייני" "מעייני".

לר"י שבט שעשה בהוראת בית דין למדנו במשנה שנחלקו אם מחייבים גם בתי הגדול שאר שבטים מביאים פר

הדין של כל שבט או רק בית דין הגדול. הגמרא הסתפקה, מה הדין לרבי יהודה בשבט אחד שעשו בהוראת בית דין הגדול. האם שאר השבטים מביאים פר או לא? האם אומרים שאם שבעה שבטים עשו בהוראת בית דין הגדול שאר שבטים מביאים עמם. משום שיש רוב שבטים. אבל אם שבט אחד עשה, הוא הדין בשנים או שלשה שבטים, שאין רוב שבטים לא, או שאין הבדל ביניהם. ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בבבלי, מה הן מביאיין? פר אחד. רבי שמעון אומר שני פרים. במה מדובר אם שבעה שבטים חטאו, הרי לרבי שמעון מביאים שמונה פרים, פר לכל שבט ושבט ופר לבית דין. אלא ששבט אחד חטא. ובמה? אם בהוראת בית דינו הרי לרבי שמעון אין

61 "מעייני" אפילו מיעוט קהל, כגון ברוב שבטים. וכתוב "כי לכל" שצריכים את רוב הקהל אפילו במיעוט שבטים. רש"י.

62 יש ספרים שגורסים תרי קהל כתיבי, וכן נראה. קהל אחד בא כולו לאורחא דקרא, ובקהל אחד דורשים קהל הקהל והיינו תרי קהל. ולר"מ קהל אחד בא כולו לאורחא דקרא ווממנו שמענו שמדובר בבית דין ולא בצבור. וקהל אחד בא לג"ש. ולפי הגירסא רצו לומר ששניהם באו לג"ש. תוס'.

'קהל' מיותר ללמוד ששבת מביא בהוראת בית דינו!. אלא בהוראת בית דין הגדול, ומי הוא התנא קמא שאומר שמביאים פר אחד?. אם הוא רבי מאיר הרי לר"מ צריכים רוב. אלא הוא רבי יהודה וכגון ששבת אחד חטא ושנינו שהם מביאים פר אחד, ושאר השבטים לא מביאים עמו. דוחה הגמרא, שמדובר כאן כאשר ששה שבטים חטאו, והם רובם של קהל ומביאים ששה פרים לששה השבטים שחטאו ופר אחד לבית דין. והתנא קמא הוא רבי שמעון בן אלעזר שאומר משמו, חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אף על פי שאינם רובו של קהל מביאים פר⁶³.

ומביאה הגמרא ראיה ממה ששנינו, רבי יהודה ר"א שבת שעשה בהוראת בית דינו אותו שבת חייב

אומר שבת שעשה בהוראת בית דינו אותו השבת חייב, ושאר כל השבטים פטורין. ובהוראת בית דין הגדול אפילו שאר שבטים חייבים. ורב אשי אמר שאפשר לדייק כן ממה ששנינו במשנה. ועשה אותו השבת על פיהם, אותו השבת חייב ושאר כל השבטים פטורין. למה צריך לומר, ושאר שבטים פטורים, הרי שנינו, אותו השבת חייב. וממילא נדע ששאר השבטים פטורים? אלא התנא בא לומר ששאר השבטים פטורים כשהשבת עשה בהוראת בית דינו, אבל כשהשבת עשו בהוראת בית דין הגדול אפילו שאר השבטים חייבים.

לר"ש שבת אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול מביאים פר

הגמרא הסתפקה, מה הדין בשבת אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול, לרבי שמעון. האם השבת מביאים פר או לא. האם רבי שמעון מחייב על כל קהל וקהל, מפני ששבת אחד נקרא קהל. כאשר שבעה שבטים חטאו, שהם רובם. אבל כשאין רוב הם כחידים ופטורים, שיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. או שרבי שמעון סובר ששבת אחד נקרא קהל, ובין בשבת אחד ובין בשבעה שבטים שחטאו, מביאים פר לכל שבת ושבת ופר לבית דין. ומביאה הגמרא ראיה ממה ששנינו, מה הן מביאין פר אחד, רבי שמעון אומר שני פרים. אם מדובר שחטאו שבעה צריכים להביא שמונה פרים? אלא ששבת אחד חטא, אם חטא בהוראת בית דינו הרי רבי שמעון אינו

63 ורבי שמעון שאמר שני פרים סובר שמביאים פר לכל שבת ושבת, ששבת אחד נק' 'קהל', כגון שחטאו שבעה שבטים והן רובם של קהל, שמביאים פר לכל שבת ופר לבי"ד כשיש רוב באנשים ורוב בשבטים, אבל כשיש ששה והם רוב, או שבעה ואינם רוב, הם כשבת אחד, ומביאים פחר אחד ופר לבית דין. רש"י.

מחייב אלא בהוראת בית דין הגדול. ושואלת הגמרא מיהו התנא קמא?
 אם רבי מאיר הרי צריכים רוב!, אם רבי יהודה הרי גם שאר השבטים
 מביאים!. אלא הוא רבי שמעון בן אלעזר וכמו ששנינו בברייתא.
 ומביאה הגמרא ראיה ממה ששנינו במשנה, וחכמים אומרים לעולם
 אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול. מי הם חכמים?, אם רבי מאיר
 הרי צריכים רוב, אלא רבי שמעון. ושנינו ששבט אחד חייב על הוראת
 בית דין הגדול. שבט אחד נקרא קהל, אפילו כאשר שבט אחד חטא הם
 כמרובים ומביאים פר, ופר לבית דין⁶⁴.

שבט א' נקרא קהל "וקהל גויים" ורבי יהודה ורבי שמעון לומדים ששבט אחד
 יהיה ממוך" נקרא קהל, מהכתוב בדברי הימים: "וַיַּעֲמֵד
 יְהוֹשָׁפָט בְּקֶהֱל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּבֵית ה' לִפְנֵי הַחֹצֵר הַחֲדָשָׁה",
 ואמר רבי יוחנן מהי "חֲדָשָׁה" שחידשו דברים, ואמרו טבול יום אל
 יכנס במחנה לוייה. ומכאן שגם שבט אחד נקרא קהל. ורב אחא בר יעקב
 הקשה מנין ששבט אחד נקרא קהל, הרי בירושלים היו שני שבטים,
 יהודה ובנימין, ושני שבטים נקראים קהל, ולא שבט אחד? אלא אמר רב
 אחא בר יעקב, לומדים ששבט אחד נקרא קהל מהכתוב "וַיֹּאמֶר אֵלַי
 הֲנִי מִפְּרֶךְ וְהִרְבִּיתֶךָ וְנִתְתִּיךָ לְקֶהֱל עַמִּים". והיכן אמר לו כך "וַיִּרְא
 אֱלֹקִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בְּבֵאוֹ מִפְּדַן אָרֶם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ" "גוי וקהל גויים
 יִהְיֶה מִמֶּךָ". ומי שנולד לו אחר כך הוא בנימין. והשם אמר ליעקב
 עכשיו יולד לך קהל אחר. אמר רב שבא לרב כהנא, אולי נאמר ליעקב
 שכאשר בנימין יולד לו יהיו לו שנים עשר שבטים שנקראים 'קהל'!?.
 ורב כהנא אמר לו האם רק שנים עשר שבטים נקראים קהל ולא אחד
 עשר שבטים!?. אלא ודאי שנאמר לו עכשיו יולד לך קהל אחר. ומכאן
 ששבט בנימין לבדו נקרא קהל!.

64 ור"ש סובר שהיכן שיש רובא באנשים ורוב בשבטים מביאין פר לכל שבט, אבל כשחטאו ששה והן רובן, או
 שבעה ואינן רובן הם כשבט אחד, ומביאים פר, ופר לבית דין. ממה ששנינו מה הן מביאין וכו' וא"א להעמיד את
 הרישא אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו', ור"ש א' 'שני פרים' פר להם ופר לבית דין. רש"י.